

Репушевська Ю. О., кандидат економічних наук, викладач кафедри економіки, права та управління бізнесом, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна

ORCID ID: 0000-0002-5763-777x

e-mail: pajamusha@ukr.net

Аналіз методик оцінки вартості підприємств, що проходять реструктуризацію

Анотація. Обґрунтовано теоретичні аспекти здійснення реструктуризації підприємств, проведено порівняльний аналіз методик оцінки вартості підприємств та наведена їх характеристика, що проходять реструктуризацію. Зазначені управлінські заходи, які спрямовані на підтримку стабільності господарської діяльності фінансово невдалого підприємства. Розглянуто принципи оціночної діяльності, згідно із якими відбувається оцінювання майна та майнових прав підприємств, що проходять реструктуризацію. Виявлено переваги та недоліки основних методичних підходів оцінки майна та майнових прав, наведені математичні формули стосовно оцінки вартості підприємств. Встановлено, що кожне підприємство є особливим, і проект реструктуризації може відповідати потребам і можливостям зазвичай лише одного підприємства. Висловлена думка стосовно необхідності дотримання певного механізму та послідовності при проходженні чергових етапів реструктуризації будь-якому підприємству.

Ключові слова: реструктуризація; оцінка вартості підприємств; витратний (майновий); дохідний; порівняльний підхід.

Repushevskaya Yulia, Candidate of Economic Sciences, lecturer of the Department of Economics, Law and Business Management, Odessa National Economic University, Odessa, Ukraine

Analysis of Methods for Assessing the Value of Enterprises Undergoing Restructuring

Abstract. Introduction. In modern conditions of management restructuring an enterprise is a mechanism that is directed to increase its efficiency and competitiveness. The acceleration of the pace of globalization leads to the growth of business, which, in turn, raises interest in assessing the value of enterprises. The most adequate indicator of the results activity, which allows to take into account as indicators enterprise activity, and changes in its composition property is an estimate of the value of the enterprise. Management enterprise, which is based on maximization its value is one of the most effective. The process of restructuring is to ensure the efficient use of productive resources, which leads to an increase in the value of business. The main purpose of the restructuring - the search for sources of enterprise development with the help of internal and external factors.

Purpose. Substantiation of theoretical aspects of enterprise restructuring, comparative analysis of methods of valuation of enterprises undergoing restructuring.

Results. The theoretical aspects of the enterprise restructuring are substantiated, a comparative analysis of the methods of estimating the value of the enterprises is carried out and the characteristics of them being restructured are presented. These management measures are aimed at maintaining the stability of the financially unsuccessful enterprise. The principles of valuation activity under which the valuation of property and property rights of enterprises undergoing restructuring is considered. The advantages and disadvantages of the main methodological approaches to valuation of property and property rights are revealed, the mathematical formulas concerning estimation of enterprise value are given. It is considered that each business is special and the restructuring project can meet the needs and capabilities of usually only one enterprise. The opinion is expressed in relation to the necessity of adhering to a certain mechanism and consistency in the course of the regular stages of restructuring for any enterprise.

Conclusions. Summarizing the description of methodological approaches to assessing the value of integral property complexes, we note that in accordance with the requirements of domestic legislation, the value should calculate the value of the enterprise in all three approaches, but if the value cannot calculate the value of the business by any of the methodological approaches given, he must prove it.

Keywords: restructuring; valuation of enterprises; cost (property); profitable; comparative approach.

JEL Classification: G01, G34

Постановка проблеми. Сьогодні економічний стан України характеризується як кризовий. Зумовлено це тим, що виробничі підприємства не можуть ефективно функціонувати, нарощувати свій виробничий,

фінансовий та кадровий потенціал. Одним із найважливіших завдань розвитку виробничого потенціалу є його структурна перебудова, яку можна здійснювати лише за умови, що буде проведена

ефективна політика реструктуризації та санації потенційно конкурентоспроможних підприємств, а по-друге, через ліквідацію або повне перепрофілювання збиткових і збанкрутілих підприємств. Одним із найефективніших засобів стосовно оздоровлення підприємства вважається реструктуризація, яка передбачає здійснення організаційно-економічних, правових, технічних заходів, які спрямовані на реорганізацію підприємств, зміну форм власності, організаційно-правових форм, що здатні допомогти підприємству фінансово оздоровитись, збільшити обсяг випуску конкурентоспроможної продукції, підвищити ефективність виробництва підприємства. У зв'язку з цим постає потреба підготовки і готовності до проведення реструктуризаційних змін в різних галузях і на різних рівнях господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В наш час особливо гостро постала проблема швидких і ефективних змін та швидкої відповіді на них. Тому проблема реструктуризації підприємств є об'єктом наукового і практичного дослідження багатьох видатних вітчизняних і зарубіжних вчених. Кожне підприємство є особливим, тому проект реструктуризації може відповідати потребам і можливостям зазвичай лише одного підприємства. Але, на нашу думку, потрібно дотримуватись певного механізму чи алгоритму та послідовності при проходженні чергових етапів реструктуризації будь-якого підприємства. Вагомий вклад у дослідження цієї проблеми внесли такі вчені як Л. Лігоненко, А. Поддєрьогін, Р. Фатхудінов, Т. Александренко, Л. Белих, М. Федотова, О. Руда, Р.Крам, А. Томпсон та інші. Попри значну кількість досліджень, теоретичні аспекти реструктуризації розкрито не повною мірою, що обмежує можливості обґрунтування доцільності її проведення та основних завдань, а також методів оцінки ефективності проведеної роботи.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є обґрунтування теоретичних аспектів здійснення реструктуризації підприємств, проведення порівняльного аналізу методик оцінки вартості підприємств, що проходять реструктуризацію.

Виклад основного матеріалу дослідження. Запровадження процедур реструктуризації підприємства, яке випробовує у своїй виробничо-фінансовій діяльності негативні збурюючі прояви зовнішнього середовища, передбачає діагностику стратегії його розвитку задля виявлення стратегічних альтернатив збереження конкурентного статусу в ринковому сегменті, який воно займає. Методика діагностування стратегії розвитку суб'єкта господарювання складається з таких етапів: дослідження елементів стратегії; вивчення та перегляд концепцій та моделей стратегічного розвитку; прогноз виробничо-фінансової діяльності. Зазначені управлінські заходи спрямовані на підтримку стабільності господарської діяльності фінансово

невдалого підприємства за рахунок використання резервів та додаткових ресурсів, що, врешті-решт, активізує процеси управління змінами на підприємстві задля пристосування ресурсного потенціалу такого підприємства до умов зовнішнього середовища. Вони не викликають особливих протидій з боку науковців та практиків до того часу, доки не торкаються вибору певних технологій зміни структури акціонерного капіталу. Тому вважаємо за доцільне охарактеризувати спочатку принципи оціночної діяльності, згідно із якими відбувається оцінювання майна та майнових прав підприємств, що проходять реструктуризацію.

Теоретичною базою процесу оцінки є набір оціночних принципів. Згідно із Національним стандартом оцінки №1 в Україні виокремлюють шість основних принципів: корисності, попиту та пропозиції, заміщення, очікування, внеску (граничної продуктивності), найбільш ефективного використання.

Принцип корисності, полягає в тому, що об'єкт має вартість лише тоді, коли він може бути корисним потенційному власнику або користувачу.

Корисність – це здатність об'єкта задовольняти потреби власника або користувача у даному місці та протягом визначеного періоду часу. Щодо майна, яке приносить дохід, задоволення потреб користувача у кінцевому виразі зазвичай відбивається у вигляді доходів. З цією метою розглядається корисність окремого об'єкта у складі цілісного об'єкта оцінки як складової корисності цілісного об'єкта оцінки; корисність об'єкта як окремого об'єкта оцінки; корисність об'єкта для конкретного власника або користувача у порівнянні з корисністю тотожних об'єктів для типових власників (користувачів). Майно може бути також корисним конкретному власнику для реалізації почуття гордості від володіння або реалізації інших його психологічних потреб. У рамках теоретико-методичних засад оцінки вплив цього принципу формує поняття «споживча вартість».

З метою визначення корисності, крім того, ураховується сучасний стан використання об'єкта оцінки, яке може відповідати найбільш ефективному використанню, а також випадки, коли окремі об'єкти оцінки стають тимчасово зайвими, використовуються з іншою метою або не використовуються; прогнозується вплив соціально-економічних або інших факторів на зміну корисності об'єкта оцінки; оцінюються витрати на поліпшення об'єкта оцінки з урахуванням впливу цих витрат на збільшення його ринкової вартості.

Принцип попиту та пропозиції відображає співвідношення пропозиції та попиту на подібне майно.

Пропозиція – це кількість об'єктів на ринку, які пропонуються за окремими цінами.

Попит – реальна потреба в об'єктах, яка склалася на ринку.

Згідно з цим принципом під час проведення оцінювання ураховуються ринкові коливання цін на подібне майно та інші чинники, які можуть привести до змін, виходячи з пропозиції та попиту на подібне майно.

Сутність принципу пропозиції та попиту полягає у необхідності:

– визначення взаємозв'язку між пропозицією та попитом;

– виявлення чинників, які впливають на ціну купівлі-продажу, окрім пропозиції та попиту (мистецтво торгів, схеми фінансування та інше) [1, С. 10].

Принцип заміщення полягає у наступному: кмітливий покупець не заплатити за об'єкт більше, ніж найменша ціна, яку просять за інший об'єкт з такою ж мірою корисності. Це означає, що недоцільно сплачувати за існуюче майно більше, ніж коштує створення нового аналогічного об'єкта у прийнятні терміни. Оцінювач, аналізуючи потік доходів від експлуатації зазначеного об'єкта, визначає його максимальну вартість, виходячи з зіставлення потоків доходів від інших аналогів, що характеризуються схожим ризиком та функціональними властивостями. Максимальна вартість об'єкта визначається найменшою вартістю, за якою може бути придбаний інший об'єкт із еквівалентною корисністю [2, С. 22-28; 13, С. 11-12].

У більшості випадків корисність пов'язана із очікуванням майбутніх прибутків. Для чинних об'єктів, які здатні приносити дохід, їхня вартість часто визначається масою очікуваного прибутку, яка може бути отримана від їхнього використання, а також розміром грошових коштів у разі їхнього перепродажу. При цьому треба враховувати об'єктивну зміну вартості грошей у часі. Для визначення поточної вартості майбутніх доходів важливо їх скоректувати з урахуванням поправки на зміну їх вартості у часі.

Принцип внеску (граничної продуктивності) передбачає урахування впливу на вартість об'єкта оцінки таких чинників, як праця, управління, капітал та земля. Він передбачає, що додаткові вкладення в об'єкт оцінки доцільно тільки у тому випадку, якщо вони підвищують (зберігають) вартість об'єкта; за відсутності цього, вкладення будуть збитковими (недостатніми). Тобто, внесок – це сума, на яку збільшується (зменшується) вартість об'єкта у результаті впливу окремого фактору виробництва. Внесок кожного чинника виробництва пропорційний його внеску у сукупний дохід. Відповідно розмір внеску визначається різницею між вартістю об'єкта, отриманою у результаті вкладення коштів та витратами. Внесок, який не дає прирощення вартості, є «зайвим поліпшенням».

Принцип найбільш ефективного використання полягає в урахуванні залежності ринкової вартості об'єкта оцінки від його найбільш ефективного використання. Під найбільш ефективним використанням розуміється використання майна, у результаті якого вартість об'єкта є максимальною. При цьому розглядаються тільки ті варіанти використання майна, які є технічно можливими, дозволеними та економічно доцільними [4, С. 42-45].

Це основний принцип оцінки, оскільки він визначає обрання чинників, що впливають на вартість об'єкта, та, таким чином, формує склад інших груп принципів, заснованих на уявленнях власника (користувача), пов'язаних з експлуатацією об'єкта у ринковому середовищі.

Основою оцінювання майна та майнових прав виступають методичні підходи: витратний (майновий), дохідний; порівняльний (табл.1).

Таблиця 1 Характеристика методичних підходів оцінки майна та майнових прав

Назва методичного підходу	Характеристика методичного підходу
Витратний	заснований на врахуванні принципів корисності та заміщення; передбачає оцінку вартості об'єкта виходячи із вартості його відтворення (заміщення) у цінах на дату оцінки із подальшим корегуванням на суму зносу
Дохідний	базується на урахуванні принципів найбільш ефективного використання та очікування; передбачає оцінку вартості виходячи із можливості об'єкта приносити дохід
Порівняльний	базується на урахуванні принципів заміщення, попиту і пропозиції; передбачає аналіз цін продажу та пропозиції подібного майна із відповідним корегуванням від'ємностей між об'єктом порівняння та об'єктом оцінки

Джерело: складено автором за [5; 6]

Вартість майна згідно із майновим підходом розраховується за такою формулою:

$$C = C_v - I \text{ поточної ціни,} \quad (1)$$

де: C – вартість майна, розрахована за витратним підходом;

C_v – вартість відтворення (заміщення) об'єкта оцінки;

I поточної ціни – сума зносу об'єкта оцінки.

Майновий підхід при оцінюванні цілісних майнових комплексів розглядає вартість підприємства з позиції здійснених витрат. Балансова вартість активів підприємства внаслідок інфляції, зміни ринкової кон'юнктури, використовуваних методів обліку, як правило, не відповідає ринковій вартості. Відповідно

перед оцінювачем постає задача корегування балансу підприємства. З цією метою проводиться оцінювання ринкової вартості кожного окремого активу, отримане значення вартостей додається і являє собою сукупну вартість підприємства. З вартості усіх активів вираховується вартість зобов'язань (боргів) підприємства, тобто визначається чиста вартість підприємства.

Основними методами у рамках майнового підходу є: метод накопичення активів; метод корегування балансової вартості активів; метод розрахунку ліквідаційної вартості підприємства.

Метод накопичення активів передбачає визначення ринкової вартості активів та аналіз заборгованості (дебиторської та кредиторської).

Метод корегування балансової вартості активів передбачає проведення оцінювання активів виходячи з їхньої балансової вартості. Однією з модифікацій цього методу є використання встановлених державою коефіцієнтів індексації.

Метод розрахунку ліквідаційної вартості підприємства базується на визначенні загального фінансового ефекту, отриманого у процесі ліквідації підприємства шляхом окремого продажу його активів та повернення підприємством заборгованості.

Оцінки вартості підприємства, яке проходить реструктуризацію, на основі майнового підходу передбачають визначення двох видів вартості – чинного підприємства, з одної сторони, та ліквідаційної вартості підприємства з іншої.

Щодо умови визначення вартості чинного підприємства у рамках майнового підходу, тобто на основі майнової оцінки використовуваних ним активів, то встановлена цим способом вартість, як правило, порівнюється із вартістю, що розрахована за допомогою дохідного підходу. Отже, майновий підхід орієнтується не на виявлені спроможності активів генерувати доходи, а на оцінку вартості активів у гіпотетичних умовах їх можливого продажу. Однак якщо передбачається «гіпотетичний» продаж бізнесу в цілому, то для оцінки його вартості не достатньо тільки тих активів, які фіксуються у фінансовій звітності. Відновлювальна вартість цих активів зазвичай не може надати реальну цінність передбаченого на продаж бізнесу. Тут особливу цінність являють нематеріальні активи підприємства.

Майновий підхід заснований на принципі заміщення. Проте, на думку Т. Коупленда, «заміщенню піддаються лише матеріальні активи... Витрати на заміщення матеріальних активів підприємства доволі часто занижують його вартість». До того ж, «не всі активи суб'єкта господарювання можуть бути заміщені». «Уявіть собі устаткування, яке використовується тільки в одній визначеній галузі. Витрати на заміну такого активу можуть бути настільки великими, що така заміна стане економічно недоцільною. Однак поки актив генерує позитивний

грошовий потік, він залишається цінним для підприємства» [7, с. 96]. Водночас існує доволі значна сфера бізнесу, у рамках якої використання оцінок на базі активів доцільніше, ніж використання інших підходів. Це галузі «для яких вартість активів важлива» [7, с. 96]. До таких галузей відносяться підприємства комунального господарства, фінансові компанії, видобувні підприємства.

Якщо при визначенні вартості суб'єкта господарювання іншими методами особливий огляд оцінюваного підприємства не обов'язковий, то під час його оцінювання із використанням майнового підходу такий огляд, як правило, стає необхідністю. Неможливо встановити реальну вартість будівель та споруд, орієнтуючись тільки на інформацію, отриману з фінансової звітності та облікових реєстрів про їх так звану «історичну вартість» та зафіксовані у тій же звітності розміри амортизації цих об'єктів. Що стосується земельних ділянок, то в фінансовій звітності, як правило, немає даних щодо їхньої вартості. Тільки оглянувши ці земельні ділянки оцінювач може скласти більш-менш реальне уявлення про вартість кожної з них.

Ліквідаційна вартість визначається як різниця між виручкою від продажу активів та витратами, які пов'язані з ліквідацією та розпродажем активів. Це вартість чистої виручки від реалізації активів підприємства, яке ліквідується. Визначення такого виду вартості передбачає «закінчення або згорнення діяльності підприємства шляхом трансформації активів у готівку з метою подальшої виплати коштів кредиторам у порядку майнових прав, якими вони володіють. Залишок, якщо він залишається, надійде власникам підприємства пропорційно їхній участі у капіталі» [7, с. 96].

Оцінювання підприємства за допомогою дохідного підходу базується на тому, що потенційний покупець не заплатить за об'єкт суму, яка буде більшою за поточну вартість майбутніх доходів. Цей метод найпридатніший для обліку інвестиційних інтересів, коли покупця цікавить не набір конкретних активів, а доходи, які він буде отримувати від їхнього використання. Для підприємств з позитивною динамікою доходів минулого періоду, які функціонують на дату оцінювання прибутково, мають реальні перспективи розвитку, оцінювання за дохідним підходом не буде викликати труднощів.

Коли підприємство малоприбуткове або збиткове оцінювання є лише базою для прийняття управлінських рішень щодо підвищення дохідності. У рамках дохідного підходу використовують два такі його різновиди, як метод дисконтування грошових потоків та метод прямої капіталізації.

Метод дисконтування грошових потоків заснований на тому, що майбутні грошові потоки зі своїми коефіцієнтами дисконтування приводяться до

величини, яка дорівнює сумі їх поточних вартостей (формула 2):

$$C_d = \frac{D_1}{(1+d)^1} + \frac{D_2}{(1+d)^2} + \dots + \frac{D_n}{(1+d)^n}, \quad (2)$$

де: C_d – вартість підприємства, що визначена методом дисконтування грошових потоків;

$D_1 \dots D_n$ – майбутні грошові потоки, які генерує підприємство;

d – ставка дисконтування;

n – кількість років прогнозу грошових потоків.

З точки зору теорії фінансів, метод дисконтування грошових потоків є найточнішим методом оцінки по доходу у випадку, якщо вдається скласти довгостроковий прогноз майбутньої діяльності підприємства. У світовій практиці стандартний термін прогнозування становить 10-15 років. Але для підприємств, які функціонують у нестабільному зовнішньому середовищі, термін прогнозування скорочується до 2–3 років.

Метод прямої капіталізації за змістом являє собою частковий випадок методу дисконтування грошових потоків і відображає ситуацію, при якій грошові потоки за роками є рівними між собою, а їхнє отримання очікується протягом тривалого періоду часу (умовно прирівнюється до нескінченості). Математична

формула являє собою суму членів геометричної прогресії, яка дорівнює величині D/d [7, с. 98].

$$\frac{D}{(1+d)^1} + \frac{D}{(1+d)^2} + \dots + \frac{D}{(1+d)^{\infty}} \approx \frac{D}{d}, \quad (3)$$

де D – річний постійний, направлений у нескінченість грошовий потік.

Отже, розрахунок вартості за допомогою прямої капіталізації здійснюється за формулою 4.

$$C_k = \frac{D}{d}, \quad (4)$$

де C_k – вартість підприємства, визначена методом прямої капіталізації.

Дохідний підхід до оцінювання вартості підприємства можна також використовувати у сукупності із майновим та порівняльним підходами. Це пояснюється тим, що протягом визначеного періоду часу власники очікують від здійснення виробничо-фінансової діяльності на підприємстві дохід у вигляді грошових потоків, а потім продають свою власність. Оцінювання підприємства, яке продається, доречно здійснювати виходячи з чистої вартості підприємства, ліквідаційної вартості та вартості, яка визначена на ринку на момент продажу

Таблиця 2 Переваги та недоліки основних методичних підходів оцінки майна та майнових прав

Назва методичного підходу	Ознаки методичного підходу	
	Переваги	Недоліки
Витратний	Можливість проведення достатньо точної оцінки витрат, пов'язаних із створенням об'єкта. Можливість поелементної оцінки складових цілісного об'єкта. Нормативно-методична урегульованість (цей метод найбільш повно описаний у законодавчих актах, які регулюють оціночні процедури в Україні).	Обмежене використання ринкової інформації під час оцінки. Не враховує доходи, які генерує підприємство. Трудомісткість усіх оціночних процедур. Труднощі оцінки об'єктів із великим терміном використання внаслідок складності визначення їхньої зношеності.
Дохідний	Ураховується ринкова ситуація, оскільки приведення чистого операційного доходу (грошового потоку) у поточну вартість враховує ризик інвестицій у об'єкт оцінки по відношенню до інвестиційного ризику. Дохідний підхід є єдиним, який дозволяє оцінити майбутню доходність об'єкта оцінки, а також урахувати перспективність та значення об'єкта на ринку виробництва й реалізації продукції.	В основі підходу є прогнозування, а не тільки фактична інформація про результати діяльності. Оцінювання ризиків є достатньо суб'єктивним процесом в Україні. Підхід дає достовірні результати тільки у випадку чіткого прогнозування доходів, очікуваних витрат. Відсоткової ставки доходу на тривалу перспективу. В умовах нестабільної економічної ситуації здійснення точного прогнозування є дуже складним та потребує високої кваліфікації оцінювачів.
Порівняльний	Основою є поточна інформація, яка відображає фактично досягнуті результати, що є достовірнішим за прогнози. Урахування у вартості фактичних співвідношень між попиту та пропозицією на аналогічні об'єкти, що підвищує обґрунтованість оцінювання завдяки відображенню стану поточної ринкової ситуації.	В Україні використання цього підходу є вкрай утрудненим, оскільки ані фондовий ринок, ані ринок устаткування є нерозвиненими. Відсутня також у публічному доступі інформація щодо вартості угод з купівлі-продажу майна.

Джерело: сформовано на основі [8, с. 45-50; 9;10]

Порівняльний підхід має декілька переваг у порівнянні з витратним та дохідним підходами стосовно оцінювання підприємств: орієнтація його на використання ринкових цін на аналогічні підприємства та на фактично досягнуті результати оцінюваного підприємства, оцінювач орієнтується на фактичні ціни купівлі-продажу, що склалися на ринку, а не коректністю виконаних розрахунків, як при використанні витратного та дохідного підходів.

Водночас окрім переваг порівняльний підхід має й певні недоліки. Для використання цього підходу повинен активно функціонувати ринок підприємств. Лише завдяки цьому можливий вибір достатньо порівняльних аналогів. До того ж ринок повинен бути

прозорим, тобто інформація про підприємства має бути доступною. Оскільки наведені умови для вітчизняної практики господарювання не властиві, у зв'язку з цим оцінювання з використанням порівняльного підходу стає певною мірою обмеженим.

Висновки. Підсумовуючи характеристику методичних підходів оцінки вартості цілісних майнових комплексів, зазначимо, що згідно із вимогами вітчизняного законодавства оцінювач повинен розрахувати вартість підприємства за усіма трьома підходами, проте якщо оцінювач не може розрахувати вартість бізнесу за будь-яким наведеним методичним підходом, то він повинен це довести.

Література:

1. Оцінка об'єктів у матеріальній формі : навч. посіб. – Частина 4. / за ред. О.С. Редькіна. – Одеса, 2010. – 124 с.
2. Большаков С. І. Оцінка об'єктів у матеріальній формі : навч. посіб. / С. І. Большаков, Є. М. Стрельчук. – Одеса, 2008. – 80 с.
3. Россоха В. В. Управління вартістю молокопереробних підприємств: монографія / В. В. Россоха, О. П. Осетрова. – К. : ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2014. – 245 с.
4. Большаков С. І. Оцінка об'єктів у матеріальній формі : навч. посіб. / С. І. Большаков, Т. Ю. Большакова, Н. І. Кравченко. – Одеса, 2009. – 108 с.
5. Национальный стандарт №1 «Общие положения оценки имущества и имущественных прав» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF>.
6. Про затвердження Методики оцінки майна : постанова Кабінету міністрів України № 1891 від 10.12.2003 року і змінами від 06.09.2016 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1891-2003-%D0%BF>.
7. Волчек Р. М. Реалії застосування методик оцінювання вартості українських підприємств // Аграрний інформаційний науково-виробничий журнал «Агроінком». – Київ, 2012. – № 1-3. – С. 95-103.
8. Большаков С. І. Використання видів вартості майна під час виконання судових експертиз // С. І. Большаков, Р. М. Волчек // Бухгалтерський облік та аудит. – 2014. – № 7. – С. 42-52.
9. Гохан Патрик А. Слияния, поглощения и реструктуризация компаний / Патрик А. Гохан ; пер. с англ. А. Шматова. – 2-е изд. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2006. – 741 с.
10. Тимошик Л. П. Практичний посібник з оцінки майна / Л. П. Тимошик. – Київ, 2013. – 244 с.

References:

1. Redkin, O. S. (2010). *Otsinka ob'iektiv u materialnii formi* [Evaluation of objects in material form]. Odesa [in Ukrainian].
2. Bolshakov, S. I. and Strelchuk, Ye. M. (2008). *Otsinka ob'iektiv u materialnii formi* [Assessment of objects in material form]. Odesa [in Ukrainian].
3. Rossokha, V. V. and Osietrova, O. P. (2014). *Upravlinnia vartistiu molokopererobnykh pidprijemstv* [Management of the cost of milk processing enterprises]. Kyiv: NNTs «Instytut ahrarnoi ekonomiky» [in Ukrainian].
4. Bolshakov, S. I., Bolshakova, T. Yu. & Kravchenko, N. I. (2009). *Otsinka ob'iektiv u materialnii formi* [Assessment of objects in material form]. Odesa [in Ukrainian].
5. National standard №1 "General provisions for the assessment of property and property rights". Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF> [in Ukrainian].
6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016). On Approval of the Property Valuation Procedure (Decree No. 1891, December, 10).. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1891-2003-%D0%BF> [in Ukrainian].
7. Volchek, R. M. (2012). Realities of application of valuation methods of Ukrainian enterprises. *Ahrarnyi informatsiinyi naukovo-vyrobnychyi zhurnal «Ahroinkom»*, 1-3, 95-103.
8. Bolshakov, S. I. & Volchek, R. M. (2014). Use of types of property value during the performance of forensic examinations. *Bukhhalterskyi oblik ta audyt*, 7, 42-52.
9. Hokhan Patryk A. (2006). *Slyianyia, pohloshchennia y restrukturyzatsyia kompanyi* [Mergers, acquisitions and restructuring of companies]. Moscow: Alpina Byznes Buks [in Russ].
10. Tymoshchuk, L. P. (2013). *Praktychnyi posibnyk z otsinky maina* [Practical Guide to Property Valuation]. Kyiv.

